

Tereza Keřkovská, Tamara Kunčarová, Zuzana Wimmerová
podzim 2016

BIBLIOTERAPIE

VE STŘEDOŠKOLSKÉM VĚKU

ADOLESCENCE

- × 15 - 19 let
- × Dospívání závislé na kultuře
- × Dospívání je individuální u každého jedince
- × Škála

Jak vypadá dospívání?

ÚSTŘEDNÍ TÉMATA

- ✘ Identita, vztahy, osamostatnění, sexualita, konflikt, tělesné změny
- ✘ Most mezi dětstvím a dospělostí

PŘÍSTUPY

× Adolescence jako

- + Bouře a vzdor
- + Čas pro splnění vývojového úkolu
- + Proces učení, poznávání, přijímání nových rolí
- + Konceptualizace vlastního životního prostoru
- + Vlastního vývoj

1. BOUŘE A VZDOR

KDYSI

- ✘ Sturm und Drang
(1804 – G. S. Hall)
 - + Bouře a Vzдор
 - + Schiller, Goethe
 - + Idealismus, revolta za cenu nejvyššího utrpení
 - + Nevyhnutelný střet protikladných tendencí
 - + Adolescent se osvobozuje od vlivu rodičů

DNES

- ✘ Adolescenti mohou mít dobré vztahy s rodiči
 - ✘ Průchod může být bez větších nárazů
 - ✘ Upouští se od vzdoru
-

2. SPLNĚNÍ VÝVOJOVÉHO ÚKOLU

- ✘ Erikson – identita vs. chaos
- ✘ Marcia – 4 potenciální stavy identity

		Exploration	
		Low	High
Commitment	High	Forclosure: "I've made a choice without thinking"	Identity Achievement: "I thought about it and I now know what I should do with my life."
	Low	Identity Diffusion: I don't know and I don't care what I'm supposed to do with my life.	Moratorium: "I'm thinking about what I should do"

2.1 MARCIOVA TEORIE

- ✘ Difúzní (rozptýlená) identita – ani krize, ani závazek, není potřeba sebedefinování, člověk je snadno ovlivnitelný
- ✘ Předčasně uzavřená identita - závazek, přebírá identitu nekriticky od ostatních (např. rodiče, vrstevníci)
- ✘ Moratorium – krize identity – experimenty, úzkost, čas pro hledání a objevování
- ✘ Dosažení identity – sebeakceptace, sebereflexe, kontinuita mezi přítomným, minulým a budoucím

2.2 OSOBNÍ A SOCIÁLNÍ IDENTITA

- ✘ Kdo jsem? Kam patřím? Kam směřuji?
Odkud pocházím? Čeho jsem součástí?
- ✘ Adolescenti si často připadají jedineční a výjimeční
- ✘ Adolescent se může stávat součástí subkultur

3. UČENÍ, POZNÁVÁNÍ, PŘIJÍMÁNÍ NOVÝCH ROLÍ

- ✘ obecně: schopnost volit různé úhly pohledu, domněnka, že stejným způsobem o nich samých uvažují i ostatní, tzv. imaginární obecenstvo
- ✘ Selzerová - **vrstevnická aréna** – konfrontace, hledání své pozice, vztahy jsou spíš prostředkem k vymezení sebe sama

4. UTVÁŘENÍ VLASTNÍHO ŽIVOTNÍHO PROSTORU

- ✘ obecně: mezi dětstvím a dospělostí (něco už nemůže, něco ještě nesmí), rozšíření životních možností
- ✘ Bronfenbrenner
 - + Mikrosystém (rodina, třída, kroužky)
 - + Mezosystém (sít' mezi mikrosystémy, vztahy)
 - + Exosystém (širší komunita, adolescent nemusí být účastníkem)
 - + Makrosystém (médiá, vláda, hodnoty, kultura)

5. VLASTNÍ VÝVOJ

- ✘ Myšlení - Formální operace, abstraktní myšlení
 - + Piaget
 - + Experimenty s myšlenkami
 - + Vyšší autonomie při řešení problémů
 - + Přejchod od absolutního k relativnímu myšlení

- ✘ Emoce a vztahy
 - + Emoční labilita, impulzivita
 - + Vyhraněnost, egocentričnost
 - + Černobílé vnímání, postupná proměna
 - + Emancipace od rodiny, vztahy k vrstevníkům

5. VLASTNÍ VÝVOJ

× Konvenční morálka

- + Kohlberg

- + Odvozuje z jednání okolí

- + Dobro a zlo

- + Být dobrý v očích druhých

- + Možný přechod k postkonvenční morálce

× Tělesné změny, sexualita

**Jak tedy práci s
adolescenty
zaručeně zkazit?**

JAK PRACOVAT S ADOLESCENTY

- ✘ Nehodnotit
- ✘ Mít na paměti emoční citlivost
- ✘ Prostor pro vyjádření vlastního názoru
- ✘ Respekt k různým názorům, individuální interpretaci
- ✘ Respekt k individualitě a dávání prostoru
- ✘ Nebrat si osobně odmítnutí
- ✘ Dospělí už nemusí být autoritou (rovnocenný přístup, „od vás se můžu dozvědět něco nového“)

Ukázky aktivit

CHCI NEBO MĚL BYCH?

- ✘ Sebediskrepanční teorie (Higgins, 1987)
- ✘ Ideální x požadované x aktuální já
- ✘ Z vlastního pohledu a pohledu druhého
- ✘ Hledání rovnováhy

MŮJ STROM

- ✘ Představte si, že by během Vaší střední školy vyrostl strom. Napište o něm. Nakreslete ho.
- ✘ **Jak vypadá? Kde stojí? Z čeho žije?**
- ✘ **Jak moc vyrostl? Mají jeho části, větve nějaká jména?**
- ✘ **Čím si prošel? Je to na něm znát? O čem strom asi tak vypráví?**
- ✘ **Jsou kolem i jiné stromy?**

- ✘ Začněte: „Strom rostl vedle mě. Rostl se mnou. ...“
- ✘ Zakončete: „Na konci střední školy jsem si pod něj lehl a snil o...“

NEDOKONČENÉ VĚTY

× Dokončete věty:

+ V adolescenci se mění...

+ Patnáctiletou dívku nejvíce trápí, že...

+ Osmnáctiletého chlapce velmi tíží...

Děkujeme za pozornost.

ZDROJE

- ✘ Erikson, E. H. (1994). *Identity and a Life Cycle*. New York: W. W. Norton & Company.
- ✘ Erikson, E. H. (2015). *Životní cyklus rozšířený a dokončený: Devět věků člověka*. Praha: Portál.
- ✘ Macek, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.
- ✘ Říčan, P. (2010). *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing a. s.
- ✘ Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.
- ✘ Film Boyhood: <http://www.csfd.cz/film/303829-chlapectvi/prehled/>